

Yuliia Bezdushna
*Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher,
Head of the Department of Accounting and Taxation
National Scientific Center «Institute of agrarian economics»*

Бездушна Ю.С.
*д.е.н., старший науковий співробітник,
завідувач відділу обліку та оподаткування
Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-7>

DEVELOPMENT OF THEORETICAL FOUNDATIONS OF ACCOUNTING AS A TOOL FOR CAPITALIZATION OF NATIONAL WEALTH

РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТУ КАПІТАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАГАТСТВА

По мірі зростання прагнення суспільства до досягнення сталого розвитку необхідність вимірювання прогресу в цьому постійно зростає. Починаючи з XVIII століття економічна думка все частіше опирається на концепцію багатства – бази активів, як фундаменту створення добробуту і ставить за мету його вимір. Намітився тренд, коли вчені в наукових дослідженнях опираються на концепцію багатства – бази активів – як фундаменту створення добробуту. Національне багатство набуває ширшого визначення і є втіленим у природному капіталі; фінансових, людських ресурсах, інтелектуальному капіталі та так званих виготовлених (вироблених) активів (машини, обладнання, будівлі та міська земля). Відтак назріла актуальність оновлення теоретичних засад бухгалтерського обліку у аспекті теоретичного обґрунтування його ролі у забезпеченні процесів капіталізації національного багатства.

Етап становлення категорії «багатство» у історії економічної думки віднесено до IV ст. до н.е.. Таке становлення починалась з його засудження (Ксенофонт, Платон, IV ст. до н.е.), до необхідності примноження (Аристотель, III ст. до н.е.), розподілу на природне й штучне (Ф. Аквінський, XII ст.), його визнання лише кількістю готівкового золота і срібла (меркантилісти, XV-XVII ст.), доповнення його складу різноманітним корисним благам і речей (Ліберальна економічна думка, XVII-XVIII ст.), спрямування джерела багатства до землі та сільського господарства (фізіократи, XVIII ст.) Лише у XVIII відбулося утвердження економічної науки як вчення про багатство і способи його збільшення (А. Сміт) [1; 2]. Сучасні дослідження природи багатства, його структури та складових представлені в основному зарубіжними працями, в основному американських та європейських дослідників [3; 4; 5; 6]. Дослідження, як правило, полягають у пошуку відповідей на питання які компоненти сприяють приросту національного багатства та як краще ними керувати.

Глобальний підхід Світового банку передбачає оцінку багатства за трьома компонентами: природний капітал, вироблені активи, людські активи. Встановлено, що національна статистична методологія відносить до вартості національного капіталу: житлові, нежитлові будівлі та споруди, землю та права на природні ресурси, машини та обладнання, культивовані та нематеріальні активи. При цьому природний і людський капітал в повній мірі не представлений у національному багатстві України.

Мета грошового вимірювання і капіталізації національного багатства вбачається напрямом подальшого розвитку теоретичних засад бухгалтерського обліку. Про це свідчить еволюція його мети, завдань і методів, яка прослідковується в ученнях теорії фізичної економії, теорій державного управління та сталого розвитку. Розглядаючи еволюцію мети і методів бухгалтерського обліку можна зробити висновок: меті виміру національного багатства відповідає метод «економічної таблиці» фізичної економії Франсуа Кене; меті збільшення національного багатства – методи «затрати-випуск» та національних рахунків Василя Леонтьєва; меті капіталізації національного багатства – методи справедливої оцінки, галузевих стандартів та інституціональна облікова теорія. Таке трактування дозволяє декларувати нові завдання перед інститутом бухгалтерського обліку спрямовані на політику капіталізації національного багатства.

Потребує доповнення також зміст і склад об'єктів бухгалтерського обліку, а також виокремлення макроекономічного аспекту його мети та розширення функцій. Макроекономічний аспект мети бухгалтерського обліку полягає у необхідності бухгалтерського обліку виконувати не лише традиційну функцію з надання даних про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів, а й забезпечувати процеси капіталізації національного багатства через формування інформаційної бази для його вимірювання в системі національних рахунків.

Трактування об'єктів бухгалтерського обліку доцільно розширити елементами національного багатства, що підлягають відображенню в системі національних рахунків та відповідають критеріям визнання в бухгалтерському обліку. Функціональність бухгалтерського обліку варто визначати як макроекономічний інструмент капіталізації національного багатства. Потенціал суб'єкта підприємства, на нашу думку у площині бухгалтерського обліку варто розглядати, як сукупність ресурсів підприємства, що залежно від виду є, або не є об'єктом бухгалтерського обліку та бере участь у формуванні вартості підприємства.

Розглядаючи поняття капіталізації, як майнового показника інвестиційної привабливості на рівні підприємства, варто розширити його розуміння, від класичного, як ринкової вартості акцій корпоративного підприємства, до загального – як політики спрямованої на нарощення вартості капіталу будь-якого економічного суб'єкта, території чи держави. Таке розуміння дозволяє говорити про вартість капіталу будь-якого підприємства, як одного з показників його інвестиційної привабливості, що характеризує його майновий стан. Зокрема, поняття «капіталізації підприємства», на нашу думку слід трактувати як грошове вираження вартості економічного суб'єкта та основний фінансово-майнового показника його інвестиційної привабливості. Обліковим інструментом підвищення капіталізації підприємств є оцінка та представлення у звітності головних капіталоформуючих активів. До прикладу у сільськогосподарських підприємств: землі; біологічних активів, сільськогосподарської продукції та інтелектуальної власності.

Вектор розширення змістовності функціональності, предмету та об'єктів бухгалтерського обліку під забезпечення капіталізації національного багатства має формуватись на основі виявлених трендів такого розширення під забезпечення системою обліку управлінських процесів та під забезпечення інститутом бухгалтерського обліку процесів сталого розвитку, що дає можливість окреслити в обліковій науці та практиці методологічні й методичні шляхи трансформації бухгалтерського обліку під сучасні запити на капіталізацію національного багатства. Економічні служби підприємств, в особах бухгалтерів і фінансистів, не менше ніж виробнича сфера (агрономи, зоотехніки) можуть впливати на рівень капіталізації підприємства за рахунок освоєння інноваційних обліково-фінансових технологій, як це є у розвинутих країнах.

Підвищення уваги до «абсолютних» активів у фінансовій звітності і, як результат, капіталізація національного багатства України видається важливою місією бухгалтерського обліку у забезпеченні сталого розвитку та належного представлення природно-економічного потенціалу України на міжнародній арені. Місія та функціональність інституту професійних бухгалтерів, посеред іншого полягає у підвищенні статусу абсолютних благ у фінансовій звітності для належного представлення природно-економічного потенціалу України на міжнародній арені та у світовому інформаційному просторі.

Література:

1. Пармаклі Д.М. Історія економічних вчень: Навчальний посібник / Д.М. Пармаклі, С.В. Філіппова, Н.А. Добрянська. Одеса, 2018. 113 с. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.2600825>
2. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. 722 с.
3. Amavilah V.H. The national wealth of selected countries: A descriptive essay. *Development and Comparative Systems*, 2005, 5005007. URL: https://www.researchgate.net/publication/23742514_The_National_Wealth_of_Selected_Countries_-_A_Descriptive_Essay.
4. Bijak G.A Concept of Multiple-Entity Accounting for Capital Distribution (April 1, 2003). URL: <https://ssrn.com/abstract=818804> or DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.818804>.
5. Borchers A., Ifft J., Kuethe T. Linking the price of agricultural land to use values and amenities. *American Journal of Agricultural Economics*. 2014. № 96(5), pp. 1307-1320.
6. Bruckner M., Fischer G., Tramberend S., Giljum S. Measuring telecouplings in the global land system: A review and comparative evaluation of land footprint accounting methods. *Ecological Economics*. 2015. vol. 114(C), pp. 11-21.